

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ З ПОЗИЦІЇ ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА

О. В. Чайкін к.е.н.

В. М. Пазич к.с.-т.н.

Житомирський національний агроекологічний університет

Потреба споживача є одним з визначальних чинників, що впливають на визначення векторів розвитку сучасного виробництва. Останнім часом спостерігаються зміни у відношенні споживачів до споживання продукції, що містить екологічну складову. Суспільство активно намагається мінімізувати свій вплив на НПС [3]. Все більше споживачів цікавиться тим, якими чином та з якої сировини було виготовлено продукцію, яким чином вона була доставлена до місця продажу, з яких матеріалів виготовлено упаковку [6]. Таким чином сільськогосподарським виробникам необхідно прогнозувати та створювати нові можливості на ринку, основані на сталому інноваційному виробництві.

Завдяки еволюції екологічних потреб сучасних споживачів стрімко зростає ринок екологічної сільськогосподарської продукції, але рівень її екологічності не є однорідним. Це зумовлює необхідність створення методичних основ такої оцінки рівня екологічності товару, яка б урахувала його вплив на довкілля (негативний і позитивний) протягом всього життєвого циклу товару. На нашу думку, доцільним є використання наявності екологічного сертифікату у якості мало витратного, загальнодоступного документального засвідчення рівня екологічності продукції. У ході дослідження нами було розроблено класифікацію рівня екологічності продукції з позиції екологічно сертифікованого виробництва (табл.1.)

Таблиця 1

Класифікація продовольчих товарів з позиції екологічно сертифікованого виробництва

<i>Клас</i>	<i>Характеристика</i>	<i>Відповідність екологічним стандартам</i>
Червоний кошик	Екологічно небезпечна продукція	Немає жодного сертифікату; не відповідає вимогам ДСТУ; суперечить вітчизняному та міжнародному законодавству; є небезпечною для споживачів та НПС

Продовження таблиці 1

Чорний кошик	Не досліджені, або на стадії перевірки	Не проходили жодної процедури сертифікації; відсутнє підтвердження відповідності чи невідповідності вимогам ДСТУ та діючому законодавству; підтвердження якісних характеристик та екологічної безпеки відсутнє
Сірий кошик	Екологічно нейтральні	Не суперечать законодавству; відповідають ДСТУ; можливе функціонування системи загального менеджменту якості (TQM) та системи аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок (НАССР), системи менеджменту професійної безпеки та здоров'я (OHSAS 18001)
Білий кошик	Екологічно прийнятні, можуть містити екологічну складову; декларуються екологічні наміри	Товари відповідають ДСТУ, мають підтвердження відповідності міжнародним стандартам серії ISO 9001, виготовлені у відповідності до чинного законодавства; можуть відповідати серії стандартів системи менеджменту в області харчової продукції – ISO 22000; можуть використовувати системи: TQM, НАССР, та інші.
Блакитний кошик	Продукція виготовлена відповідно екологічної системи керування виробничими процесами	Товари відповідають екологічним вимогам та стандартам, мають відповідний сертифікат Міжнародної системи управління навколишнім середовищем серії ISO 14001; зазвичай вже пройшли процедуру сертифікації за стандартом серії ISO 9001; відповідають ДСТУ, чинному вітчизняному та міжнародному законодавству; можливе застосування: ISO 22000, TQM, НАССР, OHSAS 18001 та інших, що не суперечать екологічним вимогам

Продовження таблиці 1

Жовтий кошик	Соціально відповідальне виробництво	Виготовлені відповідно до базових стандартів IFOAM; можуть відповідати JAS, NOP та іншим органічним стандартам; бажане застосування стандартів серії ISO 26000 – Системи управління соціальною відповідальністю
Зелений кошик	Екологічно орієнтовані товари; сприяють захисту навколишнього середовища; відповідне маркування	Відповідають не тільки усім світовим вимогам якості та екологічної безпеки, але й є екологічно спрямованими; враховані екологічні аспекти усього життєвого і виробничого циклу товару; при виробництві особлива увага приділяється енерго- та ресурсо збереженню, тощо. Обов'язкова відповідність стандартам серії ISO 14001 та ISO 26000; бажана відповідність базовим органічним стандартам; можливість застосування ISO 9001, ISO 22000, TQM, HACCP та OHSAS 18001

Важливим аспектом еволюційних перетворень у рамках переходу до сталого розвитку є розширення ринку екологічно сертифікованих сільськогосподарських продуктів. Атрибути стійкого розвитку відповідають екологічним потребам сучасного вибагливого споживача. Еволюція екологічних потреб споживачів сформувала відповідну систему, яка орієнтує виробництво і збут на задоволення екологічних потреб і запитів суспільства, стимулювання попиту на екологічно сертифіковану сільськогосподарську продукцію [7]. Процес еволюції екологічних потреб споживачів нерозривно пов'язаний із формуванням на ринку екологічно усвідомлених потреб.

Дана методика є універсально, дозволяє виконувати оцінку різномірних товарів і майже не потребує витрат для її проведення, накопичення статистичних даних, спеціальних приладів, існування еталонів різних екологічних товарів а також виключає вплив суб'єктивного або упередженого ставлення експертів. Отже, запропонована класифікація може стати альтернативою вже існуючим, але над витратним та подекуди суб'єктивним методикам визначення рівня екологічності сільськогосподарської продукції. Отримана у

такий спосіб оцінка має високий аргументований рівень точності, а також враховує рівень екологічності товару як на окремих етапах, так і протягом усього життєвого циклу товару.

Список літератури

1. Chaikin O. V. Corporate responsibility, ecological certification aspect. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2014. Vol. 36. № 3. P. 463-470.

2. Chaikin O. V. Ecologically certified products promotion alternative methods. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2015. Vol. 37. № 2. P. 179-188.

3. Cherian J. Green Marketing: A Study of Consumers' Attitude towards Environment Friendly Products / Jacob Cherian, Jolly Jacob // Asian Social Science, Vol. 8, № 12. Canadian Center of Science and Education. 2012– p. 117 – 126.

4. Terziev V. Sustainable rural development through organic production and community-supported agriculture in Bulgaria / V. Terziev, E. Arabaska // Bulgarian Journal of Agricultural science (BJAS). – 2016. – No. 22/4. – Pp. 527–535

5. Безус Р. М., Бойко А. В. Діагностика ресурсного потенціалу органічного агровиробництва. Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2015. № 1. С. 47–52.

6. Сюсель Ю. В. Нові прояви у споживацьких практиках українців: критичний підхід / Ю. В. Сюсель // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент.– 2013.– Вип. 14.– С. 114–121.

7. Чайкін О. В. Екологічна сертифікація виробництва та еволюція екологічних потреб споживачів / О. В. Чайкін // Збалансоване природокористування. – 2013. № 2–3. –99–104 с.

8. Чайкін О. В. Формування системи екологічно сертифікованого сільськогосподарського виробництва. Збалансоване природокористування. 2015. № 3. С. 37-42.